

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№4

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

4-jild
4-son
Aprel, 2026

April, 2026
Volume 4
Number 4

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg‘unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD)

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

ojs.kstu.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD),
доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik

**Small business and private
entrepreneurship**

**Малый бизнес и частное
предпринимательство**

INNOVATSION TADBIRKORLIK XATARINI BOSHQARISH, BARQARORLIGI VA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MASALALARI

Yuldashbayev Azizulloh Bunyodbek o'g'li

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА, ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЕГО УСТОЙЧИВОСТИ И БЕЗОПАСНОСТИ

Юлдашбаев Азизуллох Бунёдбек угли

ISSUES OF RISK MANAGEMENT IN INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP, ENSURING ITS STABILITY AND SECURITY

Yuldashbayev Azizulloh Bunyodbek ugli

Received: April 18, 2026 Revised: April 22, 2026 Accepted: April 24, 2026 Published: May 1, 2026

Annotatsiya. Tadqiqotda innovatsion tadbirkorlik tizimini shakllantirish, rivojlantirish jarayonlarida yuzaga keladigan turli xavf-xatar, tahdidlar va risklar ta'sirini boshqarish asosida, tizim barqarorligi hamda uning xavfsizligini ta'minlash masalalari o'rganiladi.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, tadbirkorlik, tahdid, xavf-xatar, boshqaruv, barqarorlik, xavfsizlik.

Аннотация. В исследовании рассматриваются вопросы обеспечения устойчивости и безопасности системы инновационного предпринимательства на основе управления воздействием различных рисков, угроз и опасностей, возникающих в процессах её формирования и развития.

Ключевые слова: Инновация, предпринимательство, угроза, риск, управление, устойчивость, безопасность.

Abstract. The study examines the issues of ensuring the stability and security of the innovative entrepreneurship system based on managing the impact of various risks, threats, and hazards that arise in the processes of its formation and development.

Keywords: Innovation, entrepreneurship, threat, risk, management, stability, security.

■ KIRISH

Keyingi davrda an'anaviy tadbirkorlik yo'nalishlari evolyutsiyasi ham fan-texnika yangiliklari va ishlanmalari ta'sirida dunyoning etakchi mamlakatlarida tadbirkorlikning yangi, ilg'or bosqichi — innovatsion tadbirkorlik jadal sur'atlarda shakllanmoqda va rivojlanmoqda. An'anaviy, yirik, o'rta va kichik tadbirkorlik tizimi subyektlari bo'lgan korporatsiya, kompaniya, firmalar innovatsiyalarni qo'llagan holda yangicha zamonaviy mazmun va nufuzni shakllantirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, bu tadbirkorlik xo'jalik subyektlarining yangi shakllari tashkiliy, iqtisodiy-ijtimoiy, ilmiy-

texnologik huquqlari, imkoniyat va salohiyatlari yangi bozor munosabatlariga monand keskin sifat va miqdor o'zgarishlari kuzatilishi ta'minlamoqda. Shu bilan birga bu yangi shakldagi tadbirkorlik xo'jalik subyektlari ularning oldingi an'anaviy tadbirkorlikdan iqtisodiy tavakkalchiligini nisbatan yuqoriligi bilan bir qatorda, jumladan yangi mazmundagi xavf-xatarlar, tashqi, ichki tahdidlar hamda iqtisodiy-moliyaviy, tashkiliy-huquqiy, ijtimoiy-ekologik xatarlar, risk turlari va soni bilan ajralib turadi.

Eng muhimi, bu jihatdagi turli ta'sirlar erkin bozor sharoitida xo'jalik subyektlarining faoliyati ayovsiz o'zaro raqobatchilik kurashi munosabati bilan

yanada murakkablashtiradi va keskinlik kasb etadi. Bunday murakkab vaziyatlar yangi tadbirkorlik xo'jalik subyektlari samaradorligini oshirishga bo'layotgan turli ta'sirlarni aniqlash va ularni baholashni alohida tadqiq qilishning o'ta dolzarbligi va zarurligini bildiradi [1,2,3].

■ ADABIYOTLAR SHARHI

Tadbirkorlikni tashkil qilish va uni rivojlantirishning nazariy va uslubiy asoslari ko'plab olimlarning tadqiqot ishlarida o'z aksini tongan bo'lib, ular turli yo'nalishlarda olib borilgan. Xususan, Vashekin tadbirkorlik faoliyatini xavfsizligi va uni ta'minlash masalalarini alohida e'tibo qaratgan [1]. Goncharenko va Kutsenkolar xavfsizlik boshqarish masalalari, xususan usullari va ularni qo'llash imkoniyatlarini tadqiq qilishgan [3]. Xo'jalik yurituvchi subyektlar iqtisodiyoti va ularda xavfsizlikni boshqarish masalalari Gusev va boshqalarning ilmiy tadqiqot ishlari qarab chiqilgan [4]. Innovatsin iqtisodiyot tushunchasi, nazariy asoslari, uni rivojlantirish tajribalari, hududlarda rivojlantirish masalalari, umumjahon tendensiyalari sharoitida innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish imkoniyatlari qator olimlar ilmiy ishlarida qarab chiqilgan [5,6,7,8,9].

Shuningdek, korxona iqtisodiyoti va boshqaruvni tashkil qilish masalalari, tadbirkorlik subyektlari faoliyatida xavfsizlikni ta'minlash usullari va ularni takomillashtirish yo'llari qator olimlar tomonidan o'rganilgan [10, 11, 12, 13]. Innovatsion iqtisodiyotni shakllatirish sharoitida tadbirkorlik tizimi barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari, yo'llari, usullari omillarini aniqlash va tasniflash masalalariga ham tadqiq qilingan [14,15]. Biroq keyingi yillarda jahon iqtisodiyotida kuzatilayotgan o'ziga xos tangliklar va davriy tebranishlar innovatsion tadbirkorlik xatarini boshqarish, barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash borasidagi ilmiy tadqiqot ishlarini davom ettirish lozimligini asoslaydi.

■ TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bu zamonaviy xo'jalik subyektlarida innovatsiyalarga asoslangan huquqiy-tashkiliy, ilmiy-texnikaviy va iqtisodiy-ijtimoiy mexanizmi va vositalarini keng qo'llanilishi taqozo qilinadi. Ya'ni, bunday xo'jalik subyektlarida raqobatbardoshlikni oshirish uchun nisbatan tub yoki takomillashgan yangiliklar va ishlanmalar, maxsus tijorat sirlari, patentlar, litsenziyalarni keng qo'llanilishi ularni turli tashqi noxolis raqobatchilardan hamda ichki muxolif shaxslardan kafolatli muhofaza qilishni ta'minlaydi. Shu bois, tadbirkorlik xo'jalik subyektlari faoliyatiga bo'ladigan turli xavf-xatarlarni, tahdidlarni aniqlash va ularni ma'lum belgilar bo'yicha turkumlashtirish asosida tizimda bo'ladigan qiyinchiliklar va muammolarga qarshi keng ko'lamli chora-tadbirlar tizimini yaratishni taqozo qiladi. Bunday tizimli chora-tadbirlar turli tahdid, xatar va risklarni innovatsion firma faoliyatiga etkazishi mumkin

bo'lgan zararlar va xarajatlarni aniqlash va baholash usullarini yaratib va ularni takomillashtirib borishning ilmiy-nazariy va uslubiy-amaliy imkoniyatini beradi.

■ TAHLIL VA NATIJALAR

Tadbirkorlik tizimi, ob'ektlari, ayniqsa uning innovatsion yo'nalishlari barqarorligiga va xavfsizligiga tahdidlar mohiyati, mazmuni hamda belgilarini qator tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan, ularning ilmiy ishlarida o'z aksini topgan. (4,5,6,) Ma'lumki, tadbirkorlik taraqqiyoti barqarorligi, xavfsizligi darajalari va bosqichlariga avvalambor turli ichki va tashqi tahdidlar ta'siri katta bo'ladi. Ya'ni, "Tahdid-barqarorlik-xavfsizlik" triadasi bu elementlarning ketma-ketligida o'zaro shakllangan munosabatlari innovatsion tadbirkorlik iqtisodiy-ijtimoiy samaradorligini, manfaatlar pirovard natijalarini ifodalaydi (14).

Fikrimizcha, innovatsion tadbirkorlikka tahdid uning barqarorlik va xavfsizligi nuqtayi nazaridan dastlabki ilmiy-nazariy yondashuv iqtisodiy ta'limotlardagi o'ziga xos yondashuvini asoslagan taniqli rus tadqiqotchisi N. Kondrat'evning uzun rivojlanish to'liqlari ta'limoti bu muammolarga tizimli yondashuvning ilmiy-nazariy asosi bo'lib xizmat qiladi. Qisqacha aytganda, "Tahdid" deganda biz jismoniy va yuridik shakllarning potensial va real ichki, tashqi harakat turlari orqali innovatsion tadbirkorlik subyekti faoliyatini to'xtatilishi yoki pasaytirilishi oqibatida iqtisodiy, ijtimoiy va boshqa turli zararlar keltirishi mumkin bo'lgan holatni tushunamiz. Bu ilmiy tushuncha tadbirkorlik barqarorligi va xavfsizligi ta'riflari bilan birgalikda iqtisod, tadbirkorlik, barqarorlik va xavfsizlik fanlariaro tushunchalar hisoblanadi. Shuning uchun ham, bu innovatsiyalar sharoitida zamonaviy tadbirkorlik maqsadi aniqlanishi barcha mavjud turli tahdidlarni tizimning barqarorligi va xavfsiz rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan yondashuv fanlargaaro olingan natijalar yig'indisi deb baholanishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Ushbu yondashuvga asoslanib, biz "Tadbirkorlik barqarorligi" tushunchasini subyektning hayotiy muhim manfaatlarini huquqiy-tashkiliy, ijtimoiy-iqtisodiy, texnik-texnologik va ekologik yo'nalishlardagi chora-tadbirlari asosida shakllangan tizimni barcha turdagi, darajadagi tahdidlarga qarshi turishi layoqatini ifodalash bilan ta'riflaymiz. "Iqtisodiy xavfsizlik" esa barqarorlikning yuqori bosqichi bo'lib, u ko'p qirrali barqarorligini anglatadi. Demak, "Tadbirkorlik xavfsizligi" tadbirkorlik subyektning barcha tahdidlarga chidamliligi va mustahkamligi asosida erishilgan barqarorlikning yuqori taraqqiyot bosqichini bildiradi.

Shu o'rinda tadbirkorlik tizimi barqarorligi va xavfsizligiga ta'sir qiluvchi asosiy ijobiy va salbiy ta'sir qiluvchi omillar turlari va ularni asosiy belgilari bo'yicha tasniflanishi 1-rasmda keltiriladi.

Tadbirkorlik tizimi barqarorligi va xavfsizligiga ta'sir qiluvchi omillar va ularning asosiy belgilari bo'yicha tasniflash

Rasmda umumiy shaklda keltirilgan omillar va ularning xususiyatlarini ifodalovchi algoritmi va ularning tahlili tadbirkorlik tizimi barqaror va xavfsiz rivojlanish yo'llarini asosli uslubiy-amaliy jihatlarini shakllantirishiga va rivojlantirishiga yordam beradi.

Izlanishlar tadbirkorlik tizimi taraqqiyotini ijtimoiy mehnat taqsimotining keyingi ikki asrdagi o'ziga xos xarakterli belgilari bilan monand shakllanayotganligini ko'rsatadi. Birinchidan, tadbirkorlik tizimi ijtimoiy mehnat taqsimotining alohida belgilari asosida ijtimoiy alohidalashtirishning birlamchisi bo'lib, o'zining jamiyatdagi, iqtisodiyotdagi ham davlatdagi nufusi bilan an'anaviy tadbirkorlik tizimi deb hisoblanadi. Ikkinchisi esa haqli ravishda ilmiy yangiliklar, ishlanmalarga asoslangan ilg'or tadbirkorlik subyektlari faoliyatini bildiradigan innovatsion tadbirkorlik bosqichini, ya'ni ushbu ilmiy, tashkiliy, texnologik, ijtimoiy-iqtisodiy yangiliklarni tijoratlashtirishni anglatadi.

■ XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumlashtirib aytganda, tadbirkorlikning hozirgi yuqori bosqichi — innovatsion tadbirkorlik — bilimlarga tayangan iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishi bo'lib, jamiyatda ijtimoiy boylikni jadal yaratish va aholi turmush farovonligini ta'minlaydigan yangi tuzilmasi sifatida shakllanadi. Bu yangi tuzilmaning jamiyatdagi ijtimoiy-demografik manbai undagi ilg'or ijtimoiy tabaqa sifatida rivojlanib, unda taraqqiy qilayotgan o'rta sinf va uning asosiy faol qismi bo'lgan tadbirkorlar hamda ularning bilim va malakalarini ifodalovchi inson omili (kapitali) hisoblanadi.

Innovatsion ta'limotning asoschisi hisoblangan taniqli Avstriyalik tadqiqotchi Y. Shumpeter tadbirkorni "ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda doimo markaziy rolni o'ynaydigan shaxs" — deb alohida ta'kidlaydi. Tadqiqotchilar jamiyat va shaxs farovonligini oshirish omillari ichida inson kapitalining tarkibiy qismi bo'lgan ta'lim hissasining juda ustuvorligi va muhimligini tan oladilar va uning ulushi 60–80 foizni tashkil qilishini ko'rsatadilar (7). Rivojlangan mamlakatlar YAIM o'sish sur'atining 70–85 foizi ham bilimlarga asoslangan texnologiyalar, kadrlar tayyorlash, ishlab chiqarishni tashkil qilish hisobiga to'g'ri kelganligini va bunda inson kapitali hissasini oshib borayotganligini ta'kidlaydilar (8). Taniqli olim P. Droker juda mazmunli qilib "Tadbirkorlar innovatsion fikr yuritish bilan ajralib turadi. Innovatsionlik — tadbirkorlikning instrumenti" deb ta'riflagan edi (9).

Xorijiy davlatlar hamda mamlakatimiz tadqiqotchilarining innovatsiya va tadbirkorlikka oid asarlari biznesning innovatsion tadbirkorlik qismi innovatsiyalar generatori bo'lib hisoblanishini ko'rsatadi. Ulardagi yirik biznes kompaniyalari va ular tomonidan hamda davlat tomonidan quvvatlangan o'rta va kichik biznes subyektlari umuman innovatsion tadbirkorlik tizimining jadal rivojlanishini ta'minlab kelmoqdalar va bu yo'nalishlarda davlat va nodavlat sherikchiligi asosidagi faoliyatni rivojlantirish zarurligini ham ta'kidlaydilar (10,11,12,13,14,15). Shuningdek, bu izlanishlarda global, mintaqaviy, ilmiy, barqaror va xavfsiz rivojlanishning umumnazariy asoslariga, xavfsizligining ayrim turlariga, shuningdek

tadbirkorlik tizimini xavf-xatar, tahdid masalalariga hamda tizim xavfsizligida inson kapitaliga yo'naltirilgan qator dolzarb va muhim tadqiqotlar yoritilgan.

Shu bilan, bu izlanishlarda tadbirkorlik, ayniqsa innovatsion tadbirkorlik barqarorligi va xavfsizligining ilmiy-nazariy, uslubiy-amaliy muammolarini yoritishda ma'lum darajada izchillik, shuningdek ayrim noaniqliklar va turli tahdidlar mavjudligi ham ko'zga tashlanadi. Bu yo'nalishdagi tadqiqotlarning ilmiy-nazariy asoslari asosiy tushunchalarini, kategoriyalarini aniqlashtirish, tartiblashtirish, hamda jamiyat, iqtisodiyot va inson taraqqiyotidagi bu muhim, dolzarb "fenomen"ning chuqur va har tomonlama jihatlarini o'rganadigan ilmiy izlanishlarni bizning nazarimizda quyidagi muhim ketma-ketlikda nazariy va uslubiy jihatdan jadallashtirish maqsadga muvofiq deb hisoblash mumkin. Ya'ni:

– tadbirkorlik tizimi va uning ustuvor innovatsion, ijtimoiy yo'nalishlaridagi faoliyat olib borayotgan xo'jalik subyektlarini barqarorligi va iqtisodiy xavfsizligini tahlil qilishda qo'llaniladigan usullarni tadqiq qilish va tartiblash, ya'ni uning tahlil algoritmini takomillashtirish;

– tadbirkorlik tizimi barqarorligi va xavfsizligi o'z mohiyat-matn bilan fanlargaaro tadqiqot doirasiga taalluqliligini e'tiborga olib, "tahdid", "barqarorlik", "xavfsizlik", "tadbirkorlik tizimi" va "iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash tizimi" kabi ilmiy kategoriya va tushunchalari, ta'riflari va ularni fanlargaaro ilmiy yondashuv tamoyillari asosida ifodalash maqsadga muvofiq bo'ladi (14);

– tadbirkorlik tizimi, ayniqsa uning innovatsion va ijtimoiy yo'nalishlarida faoliyat yuritayotgan xo'jalik subyektlariga bo'ladigan turli tahdidlar, xatarlar va risklarni ma'lum belgilarga ko'ra tasniflash, hamda ularning ko'rsatkichlari, xususan chegaraviy parametrlari guruhini shakllantirish;

– hozirgi davrga kelib raqobatchilik kurashi kuchayayotgan va raqobatbardosh mahsulotlarni ishlab chiqarishdagi ustuvor xo'jalik subyektlaridan bo'lgan innovatsion korxonalarning barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni izchil va samarali amalga oshira borish va boshqalar.

Umumiy xulosa qilib aytganda, tadbirkorlik tizimi barqaror va xavfsizligi muammolari va ularning echim yo'llariga tizimli yondashuvlar asosida, xo'jalik subyektlari o'rtasidagi turli raqobat kurashi avj olgan sharoitda iqtisodiy barqarorligi va xavfsizligini yaratish tizimining istiqboldagi faoliyatining ilmiy-nazariy va uslubiy-amaliy jihatdan taraqqiyotini ta'minlaydi.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

Yuldashbayev Azizulloh Bunyodbek o'g'li
Mamun universiteti 2-bosqich talabasi / Юлдашбаев Азизуллох Бунёдбек угли студент 2 курса
Университет Мамун / Yuldashbayev Azizulloh Bunyodbek ugli 2nd-year student Mamun University
E-mail: azizullohyuldashbayev2006@gmail.com
ORCID: 0009-0004-5286-8490

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Вашекин Н.П. Безопасность предпринимательской деятельности: Учебное пособие.-М.: Экономика. 2008
2. Влияние социальной политики на формирование среднего класса в России. VRL; http://Мир_экономика.рф/articles/влияние-социальной-политики-на-формы.-4html
3. Гончаренко Л.П. Куценко Е.С. Управление безопасностью: Учебное пособие//.-М.: КНОРУС. 2007
4. Гусев В.С. и др. Экономика и организационная безопасность хозяйствующих субъектов . СПб.: Очарованный странник. 2001
5. Дубровский В.Ж., Кирюхина И.В. Развитие инновационно предпринимательства в регионе в контексте общемировых тенденций// Извещения Уральского государственного экономического университета.- 2016
6. Жанузакова С.К. Комплексный подход к обеспечению экономической безопасности предприятия // Инновационное развитие: ресурсы, управление знаниями, государственное регулирование. – Караганда: 2010
7. Шумпетер И. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия.-М.: ЭКСМО. 2007
8. Экономика инноваций: Учебное пособие- М.: Экономический факультет МГУ имени М.В. Ломоносова, 201
9. Drucker P.F. Entrepreneurship and innovation. NY: Harper a Row, 1985
10. Ивашенко Н.П. Экономика фирмы: Курс лекций. – М.: ТЕИС, 1998
11. Симонов С.Г., Дурцева А.Г., Махмудова М.М. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности. Учебник. Тюмень, ТюмГНГУ 2012
12. Pardaev M.K., Aminov Z.Yu. Korxonaning iqtisodiy xavfsizligini va uni ta'minlash yo'llari. Samarqand, 2008
13. Abdulkasimov X.P., Saidqosimova N.I., Abulkasimov N.X. Экономическая безопасность предпринимательской деятельности. Учебное пособие Т.: Ilmiy texnika axboroti-PRESS, 2016
14. Ergashev R.X., Tursunov I.E., Ravshanov A.D., Kurbanov A.B. Innovatsion iqtisodiyot. Darslik. — Т.: “Iqtisodiyot-moliya”. 2020
- Doschanov T.D., Doschanov A.T., Ataev S.A. Innovatsiya sharoitida tadbirkorlik tizimi barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash: Muammolar, usullar, modelllar. Monografiya. Toshkent: “Lesson Press”, 2022

INNOVATION
IQTISODIYOT
ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz